

DAY 1

Apteekkimarkkinan muutoksen taloudelliset hyödyt

Karkean tason laskelmat Kaupan liiton toimeksiannosta

Sami Finne 4.2.2024

Tuoreet tulokset osoittavat merkittävän hintaeron Suomen ja Ruotsin välillä

- Ruotsi on yksi Euroopan parhaita maita lääkehinnoiltaan, minkä taustalla on onnistunut apteekkimarkkinan avaaminen. Monipuolinen kilpailu ja onnistunut sääntely on tuonut hintatasot alas.
- Ruotsin lääkeviranomaisen mukaan kilpaillut lääkkeet ovat Suomessa 39% kalliimpia kuin Ruotsissa¹
- Tuore Copenhagen Economicsin tutkimus lokakuun 2023 tiedoilla kertoo markkinoillamme seuraavat hintaerot (alv-harmonisoidut)²
 - Itsehoitolääkkeet 37% edullisempia Ruotsissa
 - Reseptilääkkeet 11% edullisempia Ruotsissa
 - Lääkevaihdon piirissä olevat lääkkeet 20% edullisempia Ruotsissa.
- Nämä hintaerot ilmaisevat reaalista apteekkijärjestelmiemme tehokkuuseroa Suomen ja Ruotsin välillä nykyhetkessä (apteekkiveron 7% vähennyksen jälkeen).
- Hintaerot ovat merkittäviä, ja kyse on sadoista miljoonista euroista vuositasolla, joka voi olla suuri apu tarvittaviin Sote-sektorin säästöihin.

Karkean tason hyötylaskelman tietolähteet

Laskelmissa on hyödynnetty Copenhagen Economicsin hintavertailututkimuksen tuloksia.

Hintaerojen syitä on selvitetty Suomen ja Ruotsin lääkeviranomaisten (Fimea ja TLV) tietojen pohjalta mm. apteekkijärjestelmien katteista. Lääkekorvausmenojen tiedot ovat Kelalta. Tietoja on täydennetty myös Apoteksföreningen vuosiraportista.

Luvut on indeksoitu vuoden 2024 tasoon hyödyntäen keskimääräistä lääkkeiden tukkuhinnan muutosta 2018-2022.

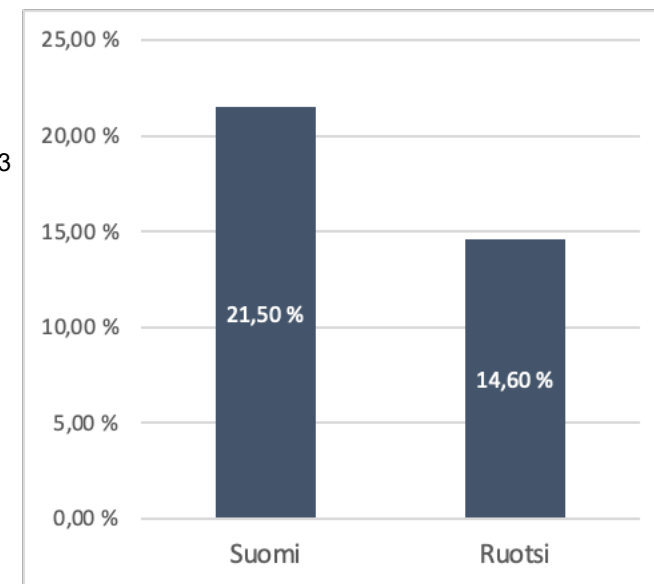
Tietolähteet on merkitty kalvojen alaviitteisiin. Tärkeimmät analyysissä käytetyt tiedot on myös koottu liite 1 -kalvolle.

Analyysi osoittaa karkealla tasolla hyötyjen suuruusluokan, ja antaa pohjaa viralliselle tarkemmalle vaikutusanalyysille.

Valvonnan kustannuksia ei ole arvioitu tässä raportissa.

Hyötyalue 1. Lääketaksassa on noin 170 miljoonan euron säästöpotentiaali verrattuna Ruotsiin

- Lääketaksa ilmaisee apteekkien lääkkeiden myyntikatteen.
- Kuten STM havaitsi vuoden 2020 lääketaksamallien vertailussaan¹, Suomen lääketaksa on kallis suhteessa muihin pohjoismaihin. Säästöpotentiaalia tunnistettiin satoja miljoonia.
 - 2023 lääketaksaa on muokattu, mutta apteekkiveron huojennuksen jälkeen säästöt olivat 24,6m€². Suuri potentiaali on vielä lunastamatta.
 - Hintavertailututkimus osoittaa nykyhetken potentiaalin.
- Suomessa yksityisten apteekkien keskimääräinen myyntikate 2 (apteekkivero vähennetty) oli 21,5%³
 - Luku ei sisällä yliopistojen apteekkeja, jotka laskisivat katetta korkean apteekkiveron takia.
 - Ei huomioitu myöskään apteekkien erillisyyhtiöitä, jotka taas nostavat kannattavuutta. (liikevoittoprosentti 26,7% vuonna 2022³)
- Ruotsissa TLV:n raportoima reguloitu lääkkeiden myyntikate alkuvuodelta 2023 on 14,6 prosenttia.⁴
 - Tehokkaat ketjumallit ja kilpailu mahdollistavat alhaisemman lääketaksan. Apteekilla on mahdollisuus tehdä korkeampaa katetta rinnakkaistuonnilla.
- Suomen ja Ruotsin apteekkien lääketaksoilla määritellyissä myyntikatteissa on 6,9% ero. Vuosittaissäätönä tämä tarkoittaa 212,8 miljoonaa euroa.
- Ruotsi nostaa lääketaksaa TLV:n päätöksellä vuonna 2024⁵. Tämä huomioon ottaen **vuosittaiset hyödyt Suomessa olisivat noin 170,4 miljoonaa euroa.**

Kuvio 1. Suomen yksityisten apteekkien keskimääräinen myyntikate 2 (apteekkiverosta puhdistettu) vs Ruotsin apteekkien myyntikate

1) Lääkehoidon kokonaiskustannukset ja apteekkitalous, Esiselvitys, Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2020:1

2) https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_245+2022.aspx

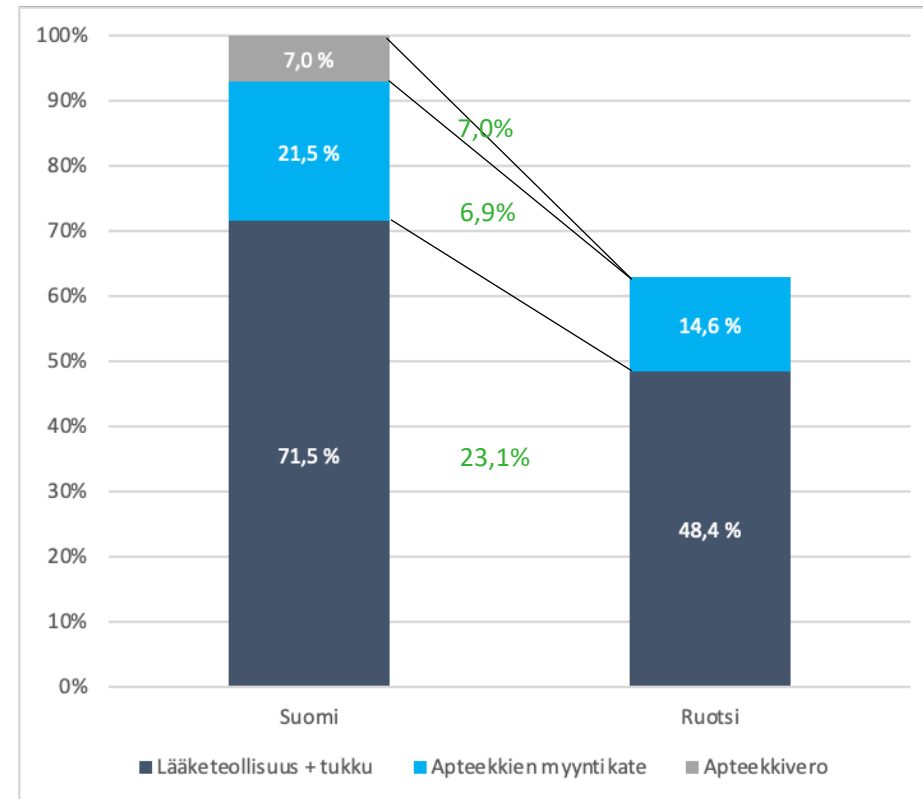
3) <https://fimea.fi/kehittaminen/apteekkitoiminta/apteekkien-talous>

4) TLV <https://www.tlv.se/apotek/apoteksmarknaden.html>

5) <https://www.tlv.se/apotek/apotekens-marginaler/ny-handelsmarginal-2024.html>

Hyötyalue 2. Kilpailun ja rinnakkaistuonnin hyödyt ovat lisäksi noin 159 m€

- Suomessa ei tehdä apteekkimarkkinoille päätyvissä lääkkeissä hankintaa, vaan hinnat asettavat käytännössä kansainväliset lääkeyhtiöt.
- Ruotsissa apteekkitetjut tekevät aktiivista hankintaa ja neuvottelevat lääkkeiden hinnoista, ja lääkeviranomainen (TLV) kannustaa tähän. Suomessa edellä kuvattu toiminta ja alennusten myöntäminen on laissa kiellettyä.
- Ruotsissa hintakilpailun vuoksi ketjuilla on intressi varmistaa hankinnan tehokkuus ja parhaat kansainväliset hankintakanavat.
- Suomessa henkilöomisteisilla apteekeilla ei ole realistisia edellytyksiä hankinnan kilpailuttamiseen ja rinnakkaistuontiin. Muilla kaupan alueilla tämä on johtanut ketjuuntumiseen jo paljon aikaisemmin.
- 37%:n hintaero¹ Suomen ja Ruotsin välillä koostuu itsehoitolääkkeissä suurelta osalta (23,1 prosenttiyksikköä) lääkeyhtiön ja tukun osuudesta (kts kuvio 2.).
- Vastaava on havaittavissa myös reseptilääkkeissä. Lääkevaihdon (ja Ruotsissa *periodens vara*-järjestelmän) piirissä olevissa lääkkeissä hintaero oli 20%.¹
- Lisäsäästöt kilpailusta ja rinnakkaistuonnista Suomen päästessä Ruotsin hintatasoon ovat noin 159 miljoonaa euroa.²

Kuvio 2. Alv-harmonisoitujen hintojen rakenteet Suomessa ja Ruotsissa itsehoitolääkkeille, hintaero 37%¹. Huom. apteekkien keskikate voi edullisissa itsehoitolääkkeissä olla käytännössä hieman korkeampi.

1) Copenhagen Economics, lääkkeiden hintavertailu Suomi-Ruotsi 2023

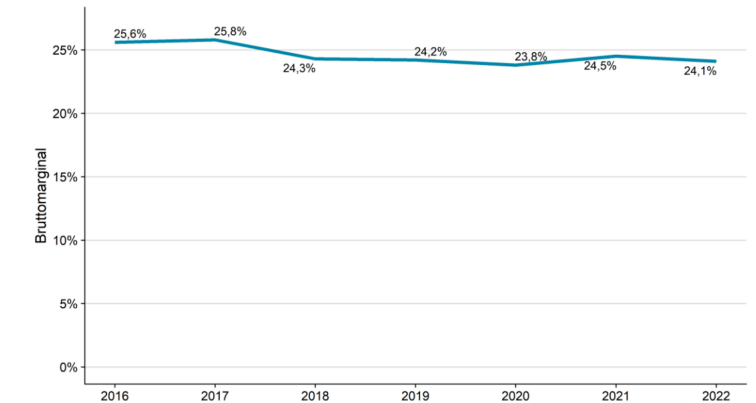
2) Laskettu itsehoitolääkkeistä ja viitehinnoitelluista lääkkeistä (tärkeimmät kilpaillut lääkealueet), indeksoitu vuoden 2024 tasoon

Miten apteekkien kannattavuutta voidaan kehittää, vaikka lääketaksaa lasketaan ja säästöt saavutetaan?

Kannattavuuden kehittäminen apteekeissa – tärkeimmät keinot

1. Tehokas ketjutoiminta, kyky toimia pienemmällä katerakenteella
2. Edullisemmat lääkkeet rinnakkaistuonnilla. Edellyttää vahvoja toimijoita, jotka voivat realisoida hyödyt hankinnalla. Suomessa ei nyt laillista, lääkeyhtiö määrittelee hinnan
3. Muun myynnin lisääminen, Suomessa osuus on 7%¹ vs Ruotsin 19%², kannattavampaa myyntiä. Tehokas hyödyntäminen edellyttää ketjutoimintaa.
4. Toiminnan synergiat mm. ruokakauppojen kanssa erityisesti haja-asutusalueilla. Esimerkiksi tilan, henkilöstön, kassa-, turva- ja siivouspalveluiden jakaminen
5. Laajeneminen uusiin terveystalveluihin (esim. rokottaminen tai laboratorionäytteiden vastaanotto)
6. Palveluiden laajentaminen verkkoapteekeilla ja toimituksilla noutopisteisiin.
7. Tarvittaessa syrjäseutujen apteekkien tuki (apteekiverouudistus).

Figur 22. Samlad kvot mellan bruttoresultat och totala intäkter för apoteksmarknaden 2015 – 2022

Källa: TLV analys. Uppgifter genom dialog med branschaktörer samt apoteksaktörernas årsredovisningar.

Kuvio 3. Ruotsin apteekeissa kokonaiskannattavuus on parempi, huolimatta merkittävästi alemmista hinnoista. Lähde TLV

Apteekkiala voi olla kannattava huomattavasti edullisemmilla hinnoilla ja ilman lääketaksan noin 170m€ vuosittaisia ”tukiaisia” apteekeille.

Hyötyjen jakautuminen valtiolle ja kuluttajille

Hyödyt vuodelle 2024 indeksoituna	Yht milj €	Valtio	Kuluttajat	
1) Lääketaksa – lääkkeiden myyntikate Ruotsin tasolle	170,4	106,1	64,3	Lääketaksan lasku Ruotsin tasolle, 6,9% madallus. Huomioitu myös Ruotsin 2024 muutos. Säädelään lääketaksalla, eli valtion ohjattavissa. Edellyttää rakennemuutosta. Valtion osuus laskettu lääkekorvausmenoista, loput hyödyistä kuluttajille
2) Hintakilpailun ja rinnakkaistuonnin hyödyt	159,0	29,5	129,4	Kilpailtujen lääkkeiden hankintahyödyt: itsehoitolääkkeiden ero 23,1%, viitehinnoitelluissa 6,1%. Viitehinnoiteltujen hyödyt arvio 70% valtiolle, itsehoidossa kaikki kuluttajille
Hintojen lasku yhteensä	329,4	135,6	193,8	

- Suorat tehokkuushyödyt ovat noin 330m€ vuodessa. Valtion hyötyy lääkekorvausmenojen laskusta 136m€, kuluttaja hyötyy eniten.
- Apteekkivero ja alv vähenevät myynnin suhteessa, ja näissä voi harkita tasonkorotusta. Verotus on myös keino tasata hyötyjä kuluttajien kanssa. Seuraavalla kalvolla on esitetty esimerkki itsehoitolääkkeiden mahdollisesta alv-muutoksesta.
- Aikaisemmassa VN:n vaikutusarviossa on tosin todettu: *”Ehdotetulla reseptilääkkeiden lääketaksamuutoksella ei arvioida olevan merkittävää vaikutusta valtion arvonlisäveron kokonaiskertymään. Ehdotettu leikkaus lisääisi käytännössä kuluttajien ostovoimaa vähentämällä heidän lääkekustannuksiaan, mikä palautuu takaisin arvonlisäverolliseen kotimaiseen kulutukseen.”*¹
- Veromuutoksilla nettohyöty on 253 m€. Laskelmat vaikutuksista verokertymiin (sekä arvonlisä- että apteekkivero) löytyvät liitteistä 2a-2c, eri verotusskenaarioilla.

Itsehoitolääkkeiden verotus – esimerkki Ruotsin mallin mukaisesta muutoksesta

- Itsehoitolääkkeiden verokanta on nyt 10%. Lisäksi apteekit maksavat apteekkiveroa keskimäärin 7%¹
- Itsehoitolääkkeiden vapauttaminen apteekkien ulkopuolisiin kanaviin edellyttää verotuksen uudistamista. Ruotsin mallin mukaisesti voidaan ottaa käyttöön yleinen arvonlisäverokanta itsehoitolääkkeille, ja poistaa nämä apteekkiveron piiristä.
- Näin varmistetaan valtion verokertymä sekä selkeä verokäsittely.
- Mikäli itsehoitolääkkeet poistetaan apteekkiveron piiristä ja nostetaan yleiselle arvonlisäverokannalle (24%), saa valtio etupainoisesti noin 20-40 milj. euron verokertymän. Kilpailun laskiessa tuotteiden hintoja verokertymä tasoittuu lähelle nykytilaa.
- Mikäli veromuutos tehdään vain apteekkien ulkopuolisissa kanavissa myytävälle itsehoitolääkkeille, luvut ovat maltillisempia.

Apteekeissa myytävät itsehoitolääkkeet		Myynti	ALV	Liikevaihto	apteekkivero	Verot yhteensä
Nykyisin	10% alv, apteekkivero ka 7%	398,0	36,2	361,8	25,3	61,5
Uusi malli alussa	24% alv, ei apteekkiveroa	448,7	86,8	361,8	0,0	86,8
Tavoitetila	Hintakilpailun säästöt 37% saavutettu, 24% alv	282,7	54,7	227,9	0,0	54,7
Muissa kanavissa myytävät nikotiinikorvaustuotteet		Myynti	ALV	Liikevaihto	apteekkivero	Verot yhteensä
Nykyisin	10% alv	90,7	8,2	82,4	0,0	8,2
Uusi malli alussa	24% alv	102,2	19,8	82,4	0,0	19,8
Tavoitetila	Hintakilpailun säästöt 37% saavutettu, 24% alv	64,4	12,5	51,9	0,0	12,5
Yhteensä		Myynti	ALV	Liikevaihto	apteekkivero	Verot yhteensä
Nykyisin		488,7	44,4	444,2	25,3	69,8
Uusi malli alussa		550,9	106,6	444,2	0,0	106,6
Tavoitetila		347,0	67,2	279,9	0,0	67,2

Taulukko: Mahdolliset veromuutokset Ruotsin mallin mukaan. Laskettu kaikille itsehoitolääkkeille. Mikäli muutos vain apteekkien ulkopuolisissa kanavissa myytäviin tuotteisiin, vaikutukset pienempiä. Luvut miljoonia euroja.

Miten säästöt saadaan aikaiseksi?

1. Itsehoitolääkkeiden myynnin vapauttaminen

- Vapautetaan itsehoitolääkkeet hallitusohjelman mukaisesti. Hyödynnetään opit lääkekaapeista ja Ruotsin uudistuksesta.
- Poistetaan vapautettavilta lääkkeiltä apteekkivero, tarkastetaan alv-kannat.
- Vapautetaan lääkkeiden rinnakkaistuonti – tärkeä hankinnan ja kilpailun hyötyjen kannalta.
- Vapautetaan verkkoapteekkien omistus – varmistetaan hyvät etätukipalvelut. Luodaan uutta kilpailua ja parannetaan palveluiden saavutettavuutta myös haja-asutusalueilla.

2. Luodaan tehokkaat ketjut lääkkeiden vähittäisjakeluun

- Vapautetaan apteekkien omistus. Näin varmistetaan riittävät pääomat ja resurssit ketjuille, joita ilman hankinnan ja kilpailun säästöjä ei saavuteta kuten Ruotsissa. Nyt markkinoilla on vain yksi todellinen ketju.
- Alennetaan lääketaksaa Ruotsin tasolle osana apteekkitalouden uudistusta, noin 170 miljoonan euron säästöt. Tällä on kuluttajien lisäksi merkittävä vaikutus valtion lääkekorvausmenoihin.
- Luodaan sääntelyllä puitteet, joilla ketjut voivat tehokkaasti kilpailuttaa hankintaa ja avataan rinnakkaistuonti. Varmistetaan tehokas kilpailu ja haja-asutusalueiden palvelut sekä parannetaan lääkkeiden saatavuutta
- Hyödynnetään markkinan muutoksen oppeja mm. Ruotsista ja Norjasta. Opitaan myös virheistä.

Liite 1: Analyysissä hyödynnetyt keskeiset luvut

		Milj euroa	Lähde / huomioita
Lääkemyyntit ja korvausmenot	Reseptilääkkeiden myynti apteekeissa	2493	Kela taskutilasto 2023, vuoden 2022 luvut
	Itsehoitolääkkeiden myynti apteekeissa	398	Kela taskutilasto 2023, vuoden 2022 luvut
	Nikotiinikorvaustuotteiden myynti muut kanavat	91	Nikotiinikorvausvalmisteiden tukkumyynti oli 75,2 miljoonaa euroa. Apteekkien kautta näistä valmisteista myytiin noin 10%. Lähde: Suomen lääketilasto. Tukkumyynti muutettu vähittäismyynniksi 25% katetasolla (arvio)
	Viitehinnoitellut reseptilääkkeet	648	Viitehinnoitellut 26% reseptilääkkeiden myynnistä Copenhagen Economicsin analyysin mukaan.
	Lääkekorvausmenot 2022	1800	Kela 20.2.2023 tiedote
Lääkkeiden hintaerot	Reseptilääkkeet - Ruotsi edullisempi	11 %	Copenhagen Economics hintavertailututkimus. Julkaisu 9.1.2024
	Itsehoitolääkkeet - Ruotsi edullisempi	37 %	
	Viitehinnoitellut - Ruotsi edullisempi	20 %	
Apteekkien katteet	Apteekkivero	7 %	Keskimääräinen apteekkivero, Yliopiston apteekki tiedote / STT
	Myyntikate	27,2 %	Fimea apteekkitalous 2022, Fimean verkkosivut. Huom. ei sisällä Yliopiston apteekkeja, jotka madaltavat prosenttia. Ei myöskään sisällä apteekkien erillisosakeyhtiöitä, jotka nostavat kannattavuutta.
	Myyntikate 2 (apteekkiverosta puhdistettu)	21,5 %	TLV Uppföljning av apoteksmarknadens utveckling (s.36). Myyntikate H1/2023.
	Ruotsin apteekkien reguloitu myyntikate	14,6 %	Apteekkeilla mahdollisuus tehdä korkeampaa katetta rinnakkaistuonnilla
	Ruotsin lääketaksan muutos 2024	638 mSEK	TLV:n julkaisema lääketaksan korotus Ruotsissa 2024
Lukujen indeksointi	Indeksointi - 2022 lääkemyynti 2024 tasolle	6,7 %	Tukkuhintainen myynti apteekeille nousi keskimäärin 3,29% vuosina 2018-2022. Laskettu Phardata 2023/ Lääketeollisuus Ry myyntitiedoista. Hyötylaskelmat tehty vuoden 2024 tasolle

Liite 2a: Tarkempi vaikutusarvio – itsehoito alv 24%, reseptilääkkeet 10%

Hyöty- ja veroalueet		Hyödyt ilman verovaikutuksia	Valtio	Kuluttajat	Huomioita
Lääketaksa / apteekkien kate Ruotsin tasolle		170,4	106,1	64,3	Säädellään lääketaksalla, eli valtion ohjattavissa. Edellyttää rakennemuutosta. Valtion säästö lääkekorvausmenoista.
Hintakilpailun ja rinnakkaistuonnin hyödyt		159,0	29,5	129,4	Itsehoito + viitehinnoitellut. 70% viitehinnoitelluista valtiolle
Verovaikutukset					
	ALV		-30,0		Pienempi liikevaihto, vähemmän veroja
	Apteekkivero		-21,0		Pienempi liikevaihto, vähemmän veroja
	Itsehoitolääkkeet ALV 24%		42,5	-42,5	ALV:n nosto. Verokertymä muutoksen puolivälissä, alussa korkeampi
	Itsehoitolääkkeet apteekkivero		-25,3		Apteekkivero pois itsehoitolääkkeiltä
		Nettohyödyt	101,8	151,3	

Hyödyt ilman veroja	329,4	miljoonaa euroa
Nettohyödyt yhteensä	253,1	miljoonaa euroa

Liite 2b: Tarkempi vaikutusarvio – itsehoito alv 14%, reseptilääkkeet 14%

Hyöty- ja veroalueet		Hyödyt ilman verovaikutuksia	Valtio	Kuluttajat	Huomioita
Lääketaksa / apteekkien kate Ruotsin tasolle		170,4	106,1	64,3	Säädellään lääketaksalla, eli valtion ohjattavissa. Edellyttää rakennemuutosta. Valtion säästö lääkekorvausmenoista.
Hintakilpailun ja rinnakkaistuonnin hyödyt		159,0	29,5	129,4	Itsehoito + viitehinnoitellut. 70% viitehinnoitelluista valtiolle
Verovaikutukset					
	ALV		-30,0		Pienempi liikevaihto, vähemmän veroja
	Apteekkivero		-21,0		Pienempi liikevaihto, vähemmän veroja
	Reseptilääkkeiden ALV nosto 14%		96,7	-26,9	Hallitusohjelman mukaisesti
	Vaikutus lääkekorvauksiin		-69,8		Lääkekorvausten osuus syö ALV-noston hyötyjä valtiolle
	Itsehoitolääkkeet ALV 14%		6,3	-6,3	ALV:n nosto. Verokertymä muutoksen puolivälissä, alussa korkeampi
	Itsehoitolääkkeet apteekkivero		-25,3		Apteekkivero pois itsehoitolääkkeiltä
		Nettohyödyt	92,5	160,6	

Hyödyt ilman veroja	329,4	miljoonaa euroa
Nettohyödyt yhteensä	253,1	miljoonaa euroa

Liite 2c: Tarkempi vaikutusarvio – itsehoito alv 24%, reseptilääkkeet 14%

Hyöty- ja veroalueet	Hyödyt ilman verovaikutuksia			Huomioita
	Valtio	Kuluttajat		
Lääketaksa / apteekkien kate Ruotsin tasolle	170,4	106,1	64,3	Säädellään lääketaksalla, eli valtion ohjattavissa. Edellyttää rakennemuutosta. Valtion säästö lääkekorvausmenoista.
Hintakilpailun ja rinnakkaistuonnin hyödyt	159,0	29,5	129,4	Itsehoito + viitehinnoitellut. 70% viitehinnoitelluista valtiolle
Verovaikutukset	ALV	-30,0		Pienempi liikevaihto, vähemmän veroja
	Apteekkivero	-21,0		Pienempi liikevaihto, vähemmän veroja
	Reseptilääkkeiden ALV nosto 14%	96,7	-26,9	Hallitusohjelman mukaisesti
	Vaikutus lääkekorvauksiin	-69,8		Lääkekorvausten osuus syö ALV-noston hyötyjä valtiolle
	Itsehoitolääkkeet ALV 24%	42,5	-42,5	ALV:n nosto. Verokertymä muutoksen puolivälissä, alussa korkeampi
	Itsehoitolääkkeet apteekkivero	-25,3		Apteekkivero pois itsehoitolääkkeiltä
	Nettohyödyt	128,7	124,4	

Hyödyt ilman veroja	329,4	miljoonaa euroa
Nettohyödyt yhteensä	253,1	miljoonaa euroa